

Jean-Guihen Queyras – violoncel, acompaniat de Florent Boffard

Sala Ateneului Român a prezentat sâmbătă 16 septembrie a.c. un recital cameral francez deosebit. Violoncelistul Jean-Guihen Queyras (Montreal), a studiat în Franța, iar în 2002 a câștigat premiul *Glenn Gould Protégé* din Toronto. Cântă pe un violoncel *Gioffredo Cappa* (1696). Face parte din Cvartetul *Arcanto*. Pianistul francez Florent Boffard a studiat la Lyon și Paris. În perioada 1988-1999 a cântat în ansamblul *InterContemporain*, condus de Pierre Boulez. În 2001 a primit *Prix Belmont*, pentru activitatea sa.

Prima lucrare - Francis Poulenc, *Suita franceză* (1935), pentru violoncel și pian e scrisă după *Le livre de dancieries* de Claude Gervaise (1525-1583). Autorul, un *neo clasicist* influențat de lucrările de pian de M. Ravel, a îmbrățișat și tehnicile formale *Dadaiste*. Maestru al *simplității*, cu rare aglomerări sonore discordante, a scris inspirat și muzică religioasă catolică. *Suita* în original, este pentru orchestră de suflători, percuție și harpsichord, și este structurată în: 1. *Bransle de Bourgogne*, 2. *Pavane*, 3. *Petite marche militaire*, 4. *Complainte*, 5. *Bransle de Champagne*, 6. *Sicilienne*, 7. *Carillon*. Combină sonorități baroce cu efecte melodico-armonice contemporane, disonanțe,

Jean-Guihen Queyras, Florent Boffard

foto: Marcel Spinei

niciodată stăruind prea mult asupra lor. Interpreții au cântat cu multă sensibilitate, rafinament, virtuozitate și strălucire, dând dovadă de o admirabilă coeziune, cu efect magic asupra publicului.

A doua lucrare - George Enescu, *Sonata pentru pian și violoncel în Do Major, op. 26 nr. 2* (1935), precedată de *Sonata pentru pian și vioară în caracter popular românesc nr. 3 op. 25* (1926) și finisarea operei *Œdipe* (1931), este unul dintre cele mai dificile opusuri, și datorită faptului că era și un bun violoncelist! Autorul spunea: ... *Compozitorul este și un matematician* ... În *Sonată* a folosit o tehnică modernă - dodecafoniismul, răspândind sunetele pe sistemul fluidal, într-o mare concentrare emoțională. Partea întâi *Lento -cantabile, nostalgico* e în formă de sonată liberă; partea a II-a, un *scherzo ruvido* în formă liberă, de spirit beethovenian, brahmsian, dukasian; partea a III-a - *Andante cantabile*, poate cea mai lirică pagină românească scrisă de Enescu pentru violoncel, un cântec bătrânesc grav, târăgănat, expresiv, o doină construită într-o formă liberă, cu pianul într-un dialog continuu cu „rapsodul” / polifonie - omofonie; partea a patra - *Final à la roumaine, Allegro sciolto*, e o secțiune complexă, în formă de sonată liberă

unde îmbină, pentru coloratură, sferturi de ton, glissandouri, triluri etc. *Sonata*, de un lirism interiorizat, o elevată introspecție, cu sonorități pornind de la șoapte - în stare de vis, la explozii sonore înnegurate sau strălucitoare cu ecouri de stil lăutăresc, a deschis un univers cu o muzică nobilă, din spiritualul autentic românesc, o creație inegalabilă în cadrul culturii muzicale universale moderne! Cei doi soliști au prezentat excepțional muzica din *lumea atemporală* a lucrării, răsculitoare, nostalgică și telurică, îmbinată cu o tehnică și virtuozitate perfectă, fiind cald primită și bine apreciată de public.

A treia lucrare: *4 piese pentru violoncel și pian op.5* (1913) de Alban Berg, transcripție de la clarinet. Berg, discipol al lui A.Schönberg, a făcut parte, cu A. Webern și mentorul lor, din a doua Școală vieneză de compoziție. Spre deosebire de ceilalți doi, Berg a combinat lirismul romantic cu tehnica dodecafonică: o unire plauzibilă între idiomurile romantice și cele expresioniste. Lucrarea atonală conține unele desene melodice, mici cantilene, susținute pe acorduri de cvarte sau secunde mari, cu dese schimbări de agogică, registre sonore, dinamică - de la pppp la ffff. Cele 4 piese pot sugera forma unei Sonate: începutul *Mässig* (trist) și finalul *Langsam* (lent) - sunt de dimensiuni mai mari și mai complexe, partea a doua, *Sehr langsam* (foarte lent), este o *cantilenă*, iar ce-a de-a treia, *Sehr rasch* (foarte rapid), constituie un posibil *scherzo*. Berg a adus mai multe "valori umane" sistemului dodecafonic, muzica sa fiind văzută mai emoțională decât ale lui A.Schönberg și A.Webern. Ca semn de prețuire, în epoca noastră, astronomii au denumit o stea după numele său: *Asteroidul 4528 Berg*.

Ultima lucrare a fost *Sonata für Klavier und Violoncello nr. 1 în Mi minor, op. 38* (1862-1865) de Johannes Brahms, omagiu adus lui J. S. Bach, tema principală a primei mișcări și a fugii bazându-se pe *Contrapunctul 4 și 13* din *Arta Fugii*. *Sonata* cuprinde: *Allegro non troppo, Allegretto quasi Menuetto, Allegro*. Prima parte e în formă de sonată, cu pasaje lirice și eroice, în minor - major; caracteristica părții secunde este utilizarea „ornamentației” de baroc francez; *Trioul* prezintă o caracteristică aparte: mâna dreaptă a pianului cuprinde note de vârf din melodia violoncelului; a treia este o *fugă - sonată*, cu tensiuni nebănuite, constituind punctul culminant al energiei sonore dezvoltate de întreaga lucrare. Soliștii au fost la mare înălțime, dăruind publicului o variantă sonoră plină de pathos și noblețe. Întregul recital, cu viziuni și stiluri diferite, a avut o țintă înaltă: rigoarea intonațiilor, claritatea ritmică, frazarea, construcțiile melodice - de la nuanțe foarte fine - la teluric, conduse cu o măiestrie deosebită. La bis au interpretat excepțional Cl. Debussy, *Sonata*, partea întâi, fiind răsplățiți cu multe, multe aplauze!

Marcel SPINEI

Les Siècles

Marți, 19 septembrie, la Ateneul Român, sub sigla Festivalului Internațional George Enescu, un public numeros și fervent a aplaudat intens și cu simpatie Orchestra simfonică franceză **Les Siècles** dirijată de fondatorul ei, François Xavier Roth, un muzician de mare valoare, organist și pianist. De la bun început vreau să aduc mulțumiri dirijorului François Xavier Roth și componenților Orchestrei Les Siècles, pentru viziunea surprinzătoare, grandioasă și în sfârșit demnă de altitudinea spiritului enescian conferită *Poemei Române*, într-

o variantă sonoră cu participarea Corului regal, ansamblu de tineret aflat sub Înaltul Patronaj al Alteței sale Regale, Principele Radu al României.

A fost un moment magnific petrecut sub cupola Ateneului și în atmosfera suprasaturată de apetența publicului copleșit de emoție, public care spre finalul vulcanic al capodoperei, s-a ridicat în picioare, pentru a-i omagia astfel pe muzicienii francezi și români și nu mai puțin pe George Enescu, care le-a dăruit o astfel de muzică, demnă de a fi printre cele mai admirabile partituri din marea literatură universală, și, pot spune mai departe, o muzică cum nu s-a mai văzut pe nicăieri.

Orchestra Les Siècles este acreditată pentru excelența sa calitate, concertând frecvent pe marile scene de concert ale Parisului dar și de pe alte spații planetare, beneficiind totodată și de numeroase și permanente spon-sorizări.

Am ascultat în continuare *Concertul pentru vioară și orchestră nr. 3* de Saint-Saëns, solistă fiind Simone Lamsma. Cu un excelent aplomb virtuos, debordând de generozitate, cu o rigoare impecabilă și inteligență în precizia intonației și a trăsăturilor de arcuș, indiferent de complicațiile tehnice sau a momentelor de efuziune și de visare sau de avânt și ferveare, Simone Lamsma a cucerit cu brio admirația publicului răsplătit în bis cu *Sonata a 3-a pentru vioară solo* de Eugène de Ysaïe, dedicată lui George Enescu.

Suita nr. 1 pentru orchestră de Claude Debussy, cu subdiviziunile *Sărbătoare, Balet, Visare, Cortegiu și Bacanală*, ne-

Saint-Saëns și *Valsul* de Maurice Ravel, care a încheiat concertul sub gestul său dirijoral apoteotic, au fost de natura unei pledoarii pro-domo față de cultura franceză.

Dar să revin, pro-domo a fost și izbucnirea de magme incandescente din *Poema Română*, pentru că o țară mare poate recunoaște măreția altei țări, și pentru acesta cei care am fost la acest eveniment cu splendoarea de singularitate exclusivă, am avut șansa, cum se spune prin filme, de a ne fi aflat la locul și momentul potrivit.

Les Siècles & Simone Lamsma

Sigur, dacă există înregistrări audio video, și există, cei care ulterior o vor urmări, vor putea lesne să considere că aici este o realizare interpretativă de colecție.

Valsul de Maurice Ravel a fost scris în anii când compozitorul dobândise celebritatea mondială. Odată creată, această muzică a ajuns practic instantaneu pe afișele marilor săli de concert și nu doar din Franța.

Interesant a fost însă că, în interpretarea Orchestrei Les Siècles și a dirijorului François Xavier Roth nu s-au profilat figurațiile a valsului vienez, ci valsul de la petrecerile desfășurate sub colorațiile Cocoșului Galic. Astfel, în chip firesc, muzicienii oaspeți ni l-au redat pe Ravel cu valsurile de auzit la celebrările populare de 14 iulie, în vulturi și sonorități pline de viață și antren, cu accente franțuzești imbatibile și adorabile totodată.

Vorbind despre compoziția sa *Bolero*, de asemeni o partitură de mare succes la public, Ravel a spus că nenorocirea aici

este că nu există nici un fel de muzică. *Valsul* însă, are virtuți intangibile și nici măcar autorul lui nu a găsit cum să-l invalideze, cel puțin verbal.

Cum se spunea în antichitate... *Et in Arcadia ego...* Am fost și eu în Arcadia, la concertul acestei orchestre franțuzești cu nume straniu, *Les Siècles...*, și aici se impune o decodificare, este vorba despre continuitatea de secole a culturii și civilizației europene în vasta cuprindere a muzicii.

Mircea ȘTEFĂNESCU

Les Siècles & Corul Regal

a fost redată de François Xavier Roth cu noblețe și temperament în diapazonul sensibilității celei mai fine. Acest remarcabil opus al lui Debussy are virtuți teatrale, dar nu neapărat scenice. Imaginile sunt de textura unor tapiserii de artă și aproape de spectrul vizibil. Ca sentiment, ele evocă parfumul de epocă al vivacității de pe Sena, la sfârșitul secolului XIX, și mai mult, de vreme ce se știe că Debussy este un continuator al lui Rameau.

Este cert, pentru François Xavier Roth, că această lucrare din program, ca și *Concertul pentru vioară și orchestră nr. 3* de